

Список бібліографічних посилань

1. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
2. Килимник І. І., Бровдій А. М., Кутоманов Д. Є. Цивільне право України : навч. посіб. Харків : ХНУМГ, 2014. 225 с.
3. Цивільне право України : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, І. В. Жилінкова та ін. ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиби-Фатеевої, В. Л. Яроцького. Київ : Юрінком Інтер, 2004. Т. 2. 552 с.
4. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 120 с.
5. Ойгензихт В. А. Нетипичные договоры в советском гражданском праве : учеб. пособие. Душанбе, 1984. 128 с.
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / Ю. Б. Бек, Й. Г. Богдан, Л. В. Григоровська та ін. ; за заг. ред. В. М. Коссака. Київ : Істина, 2008. 992 с.

Одержано 12.04.2019

УДК 347.787

Анастасія Олегівна ВЕРБИЦЬКА,

викладач ПЗНЗ «Фінансово-правовий ліцей»,

кандидат юридичних наук

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ТВОРИ АРХІТЕКТУРИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Створення архітектурних творів це одна з найважливіших сфер діяльності людини, у результаті якої з'являються архітектурні твори тобто плани, макети і креслення, що в майбутньому зможуть отримати своє відображення в об'єктах архітектури тобто будинках і спорудах. Варто зазначити, що процес створення творів архітектури відбувається в межах норм, що регулюють авторське право.

Вдосконалення цивільно-правового регулювання авторського права загалом відбувається в напрямку посилення ролі держави в охороні та забезпеченні такого права. Комплекс прав та відносин, які виникають в процесі створення та використання твору архітектури вимагають особливої уваги держави, оскільки тісний зв'язок об'єкту авторського права – твору архітектури – та об'єкту архітектурної діяльності, в якому такий твір втілено не потребує доведення.

Однак захист з боку держави не слід розуміти буквально, в якості системи заходів спрямованих на охорону права та інтересів суб'єктів авторського права й притягнення до відповідальності осіб, що таке право порушує. На нашу думку, роль держави в процесі вдосконалення цивільно-правового регулювання аналізованого виду авторського права полягає передовсім у подоланні

законодавчих прогалин та правової невизначеності стосовно об'єкту авторського права, порядку його створення, порядку взаємодії суб'єктів в процесі створення тощо. Крім того, слід враховувати і той факт, що законодавство з приводу захисту авторського права у випадку із творами архітектури межує та перетинається із законодавством, що регулює відносини в сфері архітектурної діяльності та будівництва. Це накладає додаткові умови та вимагає окремої уваги з точки зору підвищеної суспільної значущості таких об'єктів, в яких втілюється твір архітектури та особливих вимог до процесу їх зведення.

Важливо зазначити що, саме специфіка та складність процесу будівництва об'єкту архітектурної діяльності криє в собі велику кількість ризиків, що загрожують втраті або зміні для авторського права на твір архітектури, який втілюється в створюваному архітектурному об'єкті. Мова йде про не врегулювання законодавцем процесу суттєвого відхилення забудовника, підрядника або інших суб'єктів відносин з приводу створення об'єкту архітектурної діяльності від авторського задуму суб'єкта авторського права на твір архітектури, що встановлюється шляхом реалізації авторського нагляду.

Відповідно до ст.11 Закону України «Про архітектурну діяльність» «авторський нагляд здійснюється архітектором – автором проекту об'єкта архітектури, іншими розробниками затвердженого проекту або уповноваженими ними особами. Авторський нагляд здійснюється відповідно до законодавства та договору із замовником» [1]. Сутність авторського нагляду відповідно до закону полягає в контролі за відповідністю об'єкту архітектурної діяльності твору архітектури, який в такому об'єкті втілюється. Це основне і головне призначення та мета авторського нагляду.

Однак якщо, проаналізувати положення п.2, 5, 6 Порядку здійснення авторського нагляду під час будівництва об'єкта архітектури, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про авторський та технічний нагляд під час будівництва об'єкта архітектури» від 11.07.2007 р. № 903, то можна дійти висновку, що авторський нагляд використовується як дублювання технічного нагляду. Отже, якщо у випадку здійснення технічного нагляду, суб'єкт такого нагляду перевіряє дотримання будівельних норм та стандартів, то при здійсненні авторського нагляду відбувається фактична перевірка дотримання забудовником та/або підрядником вимог затвердженого архітектурного проекту.

Так, «авторський нагляд здійснюється архітектором – автором проекту об'єкта архітектури, іншими розробниками затвердженого проекту або уповноваженими особами відповідно до законодавства та договору із замовником (збудовником) протягом усього періоду будівництва і передбачає контроль за відповідністю будівельно-монтажних робіт проекту. Представник групи авторського нагляду під час відвідування об'єкта архітектури вносить в примірники журналу зауваження щодо виявлених відхилень від затвердженого проекту разом з пропозиціями стосовно їх усунення та ознайомлює з ними під розписку відповідального представника підрядника. У разі відмови підрядника виконати роботи з усунення виявлених відхилень генеральний проектувальник

письмово повідомляє про це замовнику (забудовнику) та відповідній інспекції державного архітектурно-будівельного контролю для вжиття ними заходів згідно із законодавством» [2].

Слід також відзначити, що характер заходів, що повинні вживатися вказаними суб'єктами контролю законодавство чітко не визначає, так само не визначає і обсяг захисту власне авторського права на твір архітектури. Якщо мова йде про авторський нагляд, то цілком логічним є створення належних умов для відповідного реагування з боку автора на порушення власного права, а таке порушення, з точки зору законодавства, відбувається шляхом переробки, доопрацювання або взагалі зміни одного твору архітектури, який мав бути втілений в об'єкті архітектурної діяльності на інший твір архітектури, який фактично втілюється.

Важливість фіксації порушення авторського права а необхідності його захисту пояснюється наступним:

- по-перше, авторське право як суб'єктивне право особи вимагає всебічного захисту з боку держави, що є цілком природним для демократичного суспільства та відбувається не лише засобами правового впливу з боку відповідних державних органів, а і шляхом самозахисту особою такого права, в тому числі через суд із стягненням збитків завданих порушником автору;

- по-друге, авторське право на твір архітектури передбачає появу певного кола відповідальності (переважно субсидіарної) у автора такого твору при втілення останнього в об'єкт архітектури. Мова йде про відповідальність автора твору у випадку завдання таким об'єктом архітектури шкоди третім особам. Така шкода може бути як при встановленні факту порушення автором чужого авторського права та незаконне використання, копіювання чи копіювання твору архітектури із його подальшим втіленням в об'єкт архітектурної діяльності. А також така відповідальність може настати у випадку коли об'єкт архітектури завдав шкоди життю та здоров'ю особи або матеріальної шкоди майну юридичної чи фізичної особи внаслідок, наприклад, руйнування або знищення такого об'єкту.

Останнє засвідчує порушення передовсім будівельних норм та стандартів, а отже технічних вимог до проекту, але разом з тим таке порушення може бути викликано внаслідок зміни самого авторського проекту, що не було встановлено через неналежний авторський нагляд або невжиття заходів забудовником, підрядником чи іншим суб'єктом архітектурної діяльності за результатами встановлення автором такого порушення.

Таким чином, для того щоб таку ситуацію автор твору архітектури зміг уникнути, необхідно на законодавчому рівні закріпити більш дієві засоби авторського нагляду. Також доцільно законодавчо закріпити, що встановлення факту порушення суб'єктами архітектурної діяльності самого авторського проекту, в процесі його втілення в об'єкті архітектурної діяльності, породжує юридичні наслідки, які є підставами для зменшення або уникнення автором твору архітектури відповідальності, про яку йшлося вище.

Тобто доцільно ст.11 Закону України «Про архітектурну діяльність» доповнити частиною шостою наступного змісту: «У випадку встановлення суб'єктом, що здійснює авторський нагляд відхилень від затвердженого проекту, він зобов'язаний повідомити про це автора або іншого суб'єкта авторського права на твір архітектури, який втілюється в об'єкті архітектурної діяльності і на якому здійснюється авторський нагляд. Автор або інший суб'єкт авторського права на твір архітектури може захищати власне авторське право в судовому порядку з метою недопущення протиправного набуття авторського права на твір архітектури втілений в об'єкті архітектурної діяльності іншою особою, в тому числі підрядником, шляхом зміни авторського проекту. Судовий захист суб'єктом авторського права своїх прав на етапі будівництва об'єкту архітектурної діяльності відбувається в тому числі шляхом зобов'язання вжиття замовником та/або підрядником заходів з метою дотримання авторського проекту та виконання умов договору про передачу авторського права на твір архітектури. Встановлення факту порушення авторського права на твір архітектури під час здійснення авторського нагляду і невжиття заходів замовником та/або підрядником для усунення виявлених суб'єктом авторського нагляду відхилень від авторського проекту звільняє суб'єкт авторського права та автора такого твору від відповідальності за шкоду завдану третій особі в процесі використання такого об'єкту архітектурної діяльності».

Дана норма є необхідною з точки зору унеможливлення зловживання з боку замовника та підрядника правами на створення об'єкту архітектурної діяльності, в якому втілено конкретний твір архітектури. Крім того, враховуючи що передача суб'єктом авторського права на твір архітектури права на його зведення відбувається за договором, то важливо є підкріплення гарантій прав такого суб'єкта і на законодавчому рівні.

Список бібліографічних посилань

1. Про архітектурну діяльність : закон України від 20.05.1999 № 687-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14> (дата звернення: 04.04.2019).
2. Про авторський та технічний нагляд під час будівництва об'єкта архітектури : постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2007 № 903 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2007-п> (дата звернення: 04.04.2019).
3. Вербицька А. О. Концептуальні напрямки удосконалення цивільно-правового регулювання авторських прав на твори архітектури. *East European Science Journal*. 2018. № 4. С. 60–66.

Одержано 07.04.2019